

01.03.22

Norske Kvinners Sanitetsforenings innspill til Representantforslag om helsehjelp til papirløse migranter i Norge, Dokument 8:79 S (2021-2022)

Norske Kvinners Sanitetsforening (N.K.S.) er Norges største kvinneorganisasjon og representerer over 43 000 medlemmer. N.K.S. ønsker innledningsvis å fremheve at det er svært alvorlig at Norge mottar kritikk fra FNs menneskerettighetskomité for brudd på menneskerettighetene og våre forpliktelse etter både Kvinnekonvensjonen og Barnekonvensjonen¹. FN har bedt Norge om å sørge for at papirløse migranter og EU-borgere uten helsekort får tilgang til helsetjenester og at Norge rapporterer ekstraordinært om dette i 2022. N.K.S. støtter det gjeldende representantforslaget og mener følgende:

- N.K.S. mener at forskrift om rett til helse- og omsorgstjenester til personer uten fast opphold i riket må endres, slik at de som faktisk er i landet får primærhelsetjenester på linje med andre borgere
- N.K.S. mener at det må opprettes en finansieringsordning for behandlere, slik at disse kan få refundert utgifter til og medisiner gitt til pasienter utenfor folketrygden
- N.K.S. støtter forslaget om at personer uten fast opphold i riket gis tilgang til fastlegeordningen

I Norge er det et overordnet helsepolitisk mål at helsetjenestene skal være likeverdige og at alle skal ha lik tilgang til helsetjenester. Det betyr at alle pasienter får like gode helsetjenester, tilpasset sin livssituasjon. Pasienten har rett til medvirkning, og rett til å få tilpasset informasjon for å sikre at hun eller han har forstått innholdet. Dette forutsetter at det ordinære hjelpeapparatet virker for alle som behøver det, uavhengig av status den enkelte måtte ha eller ikke ha i samfunnet. Vi har i dag et todelt helse- og sosialvesen som kan defineres ved at det ordinære hjelpeapparatet tar seg av dem med lovlig status, mens frivillige organisasjoner tar seg av dem med usikker status. Papirløse kvinner er en heterogen gruppe. Flere har flyktningbakgrunn, andre jobber for å sende penger til familie. Det er også kvinner med prostitusjonserfaring eller som er ofre for menneskehandel og kvinner som er fattige tilreisende. N.K.S. mener alle kvinner må ha tilgang på gratis forebyggende helsetjenester som veiledning om prevensjon og screening for livmorhalsprøver. Det er det et stort behov for. Vi støtter forslaget og ber om at § 5 bokstav a i forskrift om rette til helse- og omsorgstjenester endres.

I dag har papirløse migranter rett til begrenset akutthjelp og helsehjelp som er helt nødvendig og ikke kan vente. Å gå lenge med ubehandlede kroniske sykdommer eller andre

¹ FN 2020. [Avsluttende observasjoner av Norges sjette periodiske rapport.](#)

fysiske og psykiske sykdommer som får utvikle seg over tid, har store konsekvenser ikke bare for den enkelte, men for hele familier, barna og dermed befolkningen som helhet. Gravide og barn har utvidede rettigheter, men de har ikke rett på fastlege. De må selv betale fulle kostnader for denne helsehjelpen ettersom de ikke er medlem av folketrygden.

Det er i dag en utfordring at de som yter helsehjelp ikke får refusjon, og at pasientene ikke har en fastlege som kan henvise dem ved behov for oppfølging i spesialisthelsetjenesten. Pasientene selv mangler ofte kunnskap om både sine rettigheter samt om hvordan de skal navigere i systemet, i tillegg til at språk, forståelse og manglende tillit skaper store utfordringer. Tilgang til primærhelsetjenester for papirløse migranter og da særlig kvinner er nødvendig. Selv om gravide i dag har rett på svangerskapsoppfølging, er det ikke avklart hvordan betaling skal løses, hverken for kommunale eller spesialisthelsetjenester. Jordmødrene i kommunene har ofte begrenset kapasitet (deltidsstillinger) så det kan være lang ventetid. Det har vært flere eksempler på kvinner som har fått faktura etter fødsel.² Dette skaper mye usikkerhet og blir en ekstra barriere for tilgang. En finansieringsordning er også viktig så helsepersonell ikke må jobbe gratis eller at tolk ikke blir brukt. Denne anbefalingen er også i tråd med anbefalinger fra FNs komité for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter.³

N.K.S. har i dag flere prosjekter og aktiviteter hvor vi møter kvinner med uavklart oppholdsstatus som deltakere.⁴ Vi arrangerer aktiviteter for kvinner og barn på asylmottak, i tillegg arrangerer vi Språkvenn for alle kvinner med minoritetsbakgrunn. Vi erfarer nå at til tross for færre asylmottak og et lavere antall asylsøkere som kommer til Norge, så er en stadig større andel av dem som bor på mottak familier med endelig avslag. Flere av våre frivillige har over lengre tid vært bekymret for beboeres fysiske og psykiske helseutfordringer og begrensede helserettigheter. Våre frivillige erfarer at deltakere på de ulike aktivitetene de arrangerer ikke har like god tilgang på helsetjenester. Vi er bekymret for at det er svært store geografiske forskjeller, og at de som bor langt unna Oslo, Bergen eller Trondheim i praksis har større utfordringer med tilgang til helsetjenester. Våre frivillige er bekymret over at økonomi og den enkeltes nettverk i dag er en stor barriere mot å få helsehjelp. De erfarer at folk heller ikke har råd til å hente ut medisiner. Gjennom tiltaket Flerkulturell doula har vi møtt flere gravide kvinner som er papirløse. De opplever en rekke utfordringer i møte med helsesystemet. Mange har kort botid, lav helsekompetanse, lite sosialt nettverk og begrensede norskkunnskaper. Kulturelle tradisjoner knyttet til svangerskap og fødsel i deres opprinnelsesland kan være ganske annerledes enn norske tradisjoner. De kan ha bekymringer og erfaringer knyttet til tidligere traumatiske opplevelser som kan gjøre seg gjeldende både somatisk og psykisk i svangerskap, fødsel og barselstid. N.K.S. jobber for å

² Bergens Tidene 2022. [Pasient ble nektet helsehjelp. Ber Stortinget gripe inn og styrke rettighetene til papirløse.](#)

³ FN 2020. [Avsluttende observasjoner av Norges sjette periodiske rapport.](#)

⁴ Se også vårt felles opprop med en rekke andre organisasjoner: [Alle i Norge må få helsehjelp.](#)

hindre forskjellsbehandling mellom kjønnene, spesielt knyttet til helse. Vi mener at pasienter, pårørende og helsepersonell trenger et kunnskapsløft om kvinners helse. I N.K.S. jobber vi for å tilpasse helseinformasjon til en målgruppe som snakker lite norsk og som ikke kjenner så godt til det norske helsevesenet. Vi jobber også for at helsearbeidere skal få økt sin bevissthet og kompetanse for å kunne tilpasse sine tjenester til en mangfoldig befolkning.

N.K.S. har for tiden to forskningsprosjekter⁵ som retter seg mot papirløse kvinner. Resultatene fra disse prosjektene vil sette søkelys på og bidra til ny kunnskap om reproduktiv helse og svangerskapsutfall hos papirløse gravide. Vi er svært bekymret for mor og barns vilkår for god helse i et livsløps-perspektiv.

Med vennlig hilsen

Norske Kvinners Sanitetsforening

Generalsekretær

⁵ Kvamme 2022. [Helsesykepleiers møter med udokumenterte migrantmødre og barn.](#)